

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/g-j/stanislaw-hetmanek/9534,Stanislaw-Hetmanek.html>
12.05.2026, 14:55

kpt. **Stanisław Hetmanek** urodził się 14 kwietnia 1895 r. w Warszawie. Jego rodzice, Jan i Maria z Hulków pochodzili z Zelowa (woj. łódzkie). W 1913 r. ukończył gimnazjum filologiczne w Warszawie. Studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Dorpacie¹ (3 semestry), a następnie prawo na Uniwersytecie Warszawskim (absolutorium). Żonaty z Hanną z Protasów².

Został powołany do Armii Rosyjskiej 11 października 1916 r. i skierowany na dwa tygodnie do 2 Baonu Szkolnego w Carycynie³, a następnie przeniesiony do Szkoły Wojskowej w Orenburgu⁴. Po jej ukończeniu w stopniu chorążego, przeszedł do 179 pułku rezerwowego, pełniąc obowiązki dowódcy 14 kompanii (w zastępstwie). Po trzech miesiącach został odkomenderowany do 289 pułku rezerwowego, gdzie służył w 1 kompanii polskiej. W lipcu 1917 r. zasilił szeregi 10 pułku strzelców polskich, należącego do I Korpusu Wschodniego gen. Dowbór-Muśnickiego. Od końca sierpnia do połowy października 1917 r. był dowódcą 6 kompanii, później został oficerem łączności (do 19 kwietnia 1918 r.). Po tym na dwa miesiące przeniesiono go do 2 Legionu Artylerii Legii Rycerskiej⁵. Dnia 25 czerwca 1918 r. został zdemobilizowany. Do służby w Wojsku Polskim wstąpił 1 listopada 1918 r. w stopniu podporucznika. Od razu otrzymał przydział na kurs wyszkolenia oficerów w Dęblinie, który ukończył w połowie grudnia tego samego roku. Po kursie został skierowany do 6 kompanii II baonu 27 pułku piechoty, stacjonującego w Częstochowie. W 1919 r. przebywał ze swoim oddziałem na froncie wschodnim, początkowo na Wołyniu w Grupie Operacyjnej „Kowel”, dowodzonej przez gen. Edwarda Śmigłego-Rydza. Pełnił tam funkcję adiutanta II Baonu. Od maja do lipca tego roku wraz z oddziałem został przetransportowany na front galicyjski pod rozkazy Grupy Operacyjnej „Bug”. Dnia 12 sierpnia II Baon 27 pułku piechoty odesłano z frontu do Skoczowa, gdzie jego pułk (w składzie 7 Dywizji Piechoty) pełnił służbę ubezpieczeniową na Śląsku Cieszyńskim. Dnia 23 października 1919 r. został mianowany dowódcą 11 kompanii 27 pułku piechoty, a 16 listopada- dowódcą 10 kompanii. W lutym 1920 r. przeniesiono go do 144 pułku piechoty, walczącego na froncie podolskim⁶. Na początku grudnia został bezterminowo urlopowany, a w 1922 r. skierowany do rezerwy⁷.

Po zdemobilizowaniu znalazł zatrudnienie w Ministerstwie Skarbu jako radca. W Straży Granicznej pracował od jej powstania w 1928 r. Początkowo był referentem w Dowództwie SG (mianowany z dniem 1 lipca)⁸. Co najmniej od połowy października 1928 r. był szefem Oddziału III w Dowództwie Straży Granicznej⁹. Gen. bryg. Stefan Paślowski, odchodząc ze stanowiska Komendanta Straży Granicznej, w pożegnalnym rozkazie wyraził swoje uznanie dla pracy radcy S. Hetmanka: Szefowi Oddziału Administracyjnego za nacechowaną głęboką znajomością rzeczy, zapobiegliwą pracę około wyposażenia Straży w odpowiednią materialną siłę¹⁰. Na stanowisku pozostał do października 1938 r. Dnia 17.10.1938 r. Minister Skarbu mianował go radcą w Dyrekcji Cel w Poznaniu¹¹. Przeniesiony w stan nieczynny z dniem 29.11.1938 r., a stan spoczynku z dniem 31.05.1939 r.¹² W ciągu wielu

lat służby został odznaczony m.in.: Krzyżem Walecznych, Krzyżem Wołnyia, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Dziesięciolecia, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Korpusu Ochrony Pogranicza.

Po agresji ZSRR na Polskę we wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli radzieckiej. Przewieziono go i osadzono w obozie w Kozielsku. Wiosną 1940 r. został zamordowany przez NKWD w Katyniu.

W 2007 r. Minister Obrony Narodowej awansował go na stopień kapitana, a Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na stopień nadinspektora Straży Granicznej¹³. W 2010 r. w Parku Miejskim im. Romualda Traugutta w Żelowie posadzono Dąb Pamięci poświęcony jego osobie¹⁴.

Źródło: Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie, Komenda Straży Granicznej 1928-1939 Centralne Archiwum Wojskowe, TAP, sygn. AP 3123.

[1] Obecnie Tartu, drugie co do wielkości miasto Estonii. W czasie zaborów na słynnym dorpackim uniwersytecie kształcili się Polacy (zwłaszcza po zamknięciu Uniwersytetu Warszawskiego), którzy nie chcieli zdobywać wiedzy na rosyjskojęzycznych uczelniach (do 1914 r. językiem wykładowym był niemiecki).

[2] Katyń. Księga cmentarna Polskiego Cmentarza Wojskowego, pod red. M. Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 204.

[3] Obecnie Wołgograd, miasto nad dolną Wołgą. W latach 1925-1961 nosiło nazwę Stalingrad.

[4] Miasto w zachodniej Rosji leżące nad rzeką Ural, w jej środkowym biegu przy ujściu Sakmary, na granicy Europy i Azji.

[5] Polska formacja wojskowa utworzona w 1917 r., grupująca rezerwę oficerów bez stanowisk w armii.

[6] Pułk przemianowany na 71 pułk piechoty, wchodził w skład 18 Dywizji Piechoty.

[7] Centralne Archiwum Wojskowe, Karta ewidencyjna, niedatowana (między 1930 r. a 1931 r.), sygn. AP 3123.

[8] Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie [dalej: ASG], Rozkaz Dowództwa Straży Granicznej [dalej: DSG] nr 61, 1.10.1928 r., sygn. 187/30.

[9] ASG, Rozkaz DSG nr 62, 15.10.1928 r., sygn. 187/30.

[10] ASG, Rozkaz KSG nr 68, 12.12.1928 r., sygn. 187/30.

[11] ASG, Rozkaz KSG nr 9, 20.10.1938 r., sygn. 187/40.

[12] ASG, Rozkaz KSG nr 41, 01.06.1939 r., sygn. 187/41.

[13] Rozkaz personalny Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji nr 96 z dnia 26.10.2007 r.

[14] Informator Żelowski, nr 2, 2010 r.

